

KERTINĖ PARAŠTĖ

Kūčios — pasaulio šeimos stalas

Buvo jaudinančios Kūčios, kai prieš vienerius metus Sydnėjaus lietuvių klube prie stalų sėdėjo jaunimas iš kelių kraštų, susirinkęs į Pasaulio lietuvių jaunimo kongresą Australijoje, prisijungęs prie kasmet tuose namuose Kūčias švenčiančių pavienių ir kitų asmenų. Kiekvienas dalyvis atsinešė dovanėlę mainams, kiekviena šalis eglutę papuošė sau būdingu žaisleliu.

Bet jaudinanti buvo ir kita aplinkybė. Gero linkėdama, klubo vadovybė ant scenos padengė garbės stalą ypatingiems svečiams — mūsų vyskupui, pirmininkams. Turbūt nei vienas dalyvių nebuvo girdėjęs, kad per Kūčias būtų ypatingos vietos ar išskirtiniai svečiai. Pagal mūsų paprotį, visi sėdi drauge prie stalo. Bendrumas, vienybė ir broliškumas — seseriška vienybė nors viena vakarą nugalai bažnytinis, visuomeninis, profesinis ar kitus luomus.

Žmogui ir pasauliui nuolat besikeičiant, kiekviena didžioji šventė sudaro progą giliau to laikotarpio reikšmę suprasti ir ateities kartoms perduoti.

Štai, vietoj viduramžių prasidėjusios, tik vėliau tradicini tapusios prakartėlės, bažnyčiose matomi šiuolaikiniai vaizdeliai — vietoj užėjo prieglobsčio negavusios šventos šeimos padedamos modernių miestų benamių nuotraukos. Vietoj piemenėlių vardgindėlių — šių laikų varguoliai, badaujantys, nuskriausti. Vietoj angelų pulko — nuotraukos už asmenų ir tautų teises įkaltintų asmenų, kurie Gerosios Naujienos pranašais tampa. Vietoj trijų karalių — vaizdai įvairių tautų, kurios dar net nėra girdėjusios Jėzaus Kristaus vardo — maždaug 80% žmonijos, ieškančios Dievo paguodos ir šviesos.

Kitur Dievo Sūnaus atėjimo šventei ruošiamasi ne Jėzaus kūdikystės evangelijos turiniu, bet garbingo ir didingo apreiškimo įvaizdžiu: „Štai pasirodė baltas žirgas. Ant jo sėdėjo raitelis, vardu Ištikimasis ir Teisusis; jis teisingai teisias ir kovojas. Jo akys švietė kaip ugnies liepsna, o ant jo galvos daug diademų... Jis apsirengęs krauju permirkusiu drabužiu, ir jo vardas — Dievo Žodis... Iš raitelio burnos ejo dviašmenis kalavijas; jis valdys tautas geležine lazda.

Ant jo drabužio ir ant strėnų užrašytas vardas: *Karalių Karalius ir viešpačių Viešpats*“ (Apr. 19, 11-16).

Prie įprastinės prakartėlės susirenkame tyliai, nenorėdami kūdikėlio p žadinti. Dabartinių nuotraukų vaizdeliai ir galingojo Teisiojo įžengimo vaizdai iššaukia visai kitokį jausmą ir pergvenimą, nes prieš mus pastato asmeninį ir bendruomeninį uždavinį Dievo karalystę savo gyvenimo pavyzdžiu skleisti pasaulyje.

Jeigu mokslininkų duomenys tikri, žmogus žemėje gyvena gal du milijonus metų. Tad prieš du tūkstančius metų žmogumi gimęs Dievo Žodis būtų atėjęs žmonijos istorijoje labai vėlai, ligi šiol nuo pirmųjų Kalėdų praėjus vos dviem dešimtosiomis visos tos kelionės. Tačiau, jei mokslininkų dėsniai patikimi, ligi šiol tėra gyvenę tik žmonijai žemėje, kiek šiuo metu jie yra, arba pusė visos žmonijos dabar yra gyva. Tai reikštų, kad Jėzus Kristus žemėje gyveno, už mus mirė ir prisikėlė amžių pradžioje, palikdamas mums, ji tikintiems, milžinišką uždavinį.

Mat bažnytiniai arba liturginiai metai tik neseniai tapo biografiniai, nuo Jėzaus laukimo, jo gimimo, per jo kančią į Šv. Dvasios atsiuntimą. Teologinis vaizdas tradiciškai kitoks — miręs ir prisikėlęs, Kristus savo Kūnu skleidžia Dievo karalystę visoms tautoms: Šios taikos ir meilės, gailingumo ir teisingumo karalystės įvaizdis būdavo liturginių metų pabaigoje — didžiosios Šviesos, Viešpaties Apreiškimo šventė. Pakeitus romėnišką kalendorių į Grigaliaus, Trijų karalių (Viešpaties Apreiškimo) ir Kalėdų šventės atsiskyrė. Ir tik Rytų Bažnyčia išlaiko, o Vakarų Bažnyčia bando atgaivinti tą vieną didžią Dievo meilės apreiškimo šventę, teologinę visų tautų ir žmonių vieningo sugyvenimo dar neįvykdytą tikrovę.

Krikščionių ir visų geros valios žmonių uždavinys suvienyti žmogų su žmogumi ir Dievą su žmogumi liečia, aišku, žmonijos daugumą, kuri sudaro antrąjį (komunistinį), tretįjį (besivystantį) ir ketvirtąjį (metinė asmeniškai apyvarta — 100 dol.) pasaulius; turi reikalo su didesne žmonių bei tautų dalimi, kurių teisės suvaržytos; ir su daugia-

„Jums gimė Išganytojas“

Jėzaus gimimas
Luko evangelijoje

ALDONA ZAILSKAITĖ

Per tiek Kalėdų nuo savo vaikystės Piemenėlių Mišiose girdėję Jėzaus gimimo atpa-sakojimą iš Luko evangelijos (Lk 2:1-20), ji jau mokame beveik atmintinai; tie žodžiai, mums primindami tokią virtinę Kalėdų, yra įgiję gal net magišką galią — jų klausydami, esame ketverių metų vaikučiai, atvestas prie prakartėlės gimusio Jėzulio pasveikinti; esame ir devynerių metų vaikas, pirmą kartą jau sužinojęs, kas iš tikrųjų yra Kalėdų senis; vaikas, kuriam procesija su žvakutėmis į prakartėlę aptemdytoje bažnyčioje giliai širdin irėžia tą nesuprantamą džiaugsmą, kuris net ir gautas dovanas padaro ypatingesnes, negu dovanos gautos per savo gimtadienį.

Išgirdę Evangeliją, prasidedančią šiais žodžiais: „Anomis dienomis išėjo cesoriaus Augusto įsakymas...“, esame toji pirmų metų studentė, kurios džiaugsmas, giedant „Linksmą giesmę mes užtrauksim“, dar stipriau tvinstas, nes ji gavo gražų kalėdinį atviruką iš ypatingo kolegos ir jis jos širdį gieda kartu su ja. Klausydami Evangelijos toliau ir girdėdami angelų giesmės žodžius: „Garbė Dievui aukštybėse, o žemėje ramybė geros valios žmonėms“, daugelis mūsų gal prisimena pirmąsias karo meto Kalėdas, kai ateities viltys pražuvo, kai nebuvo ko valgyti, kai vieni tegalėjo klausyti tų žodžių, norėdami suvokti jų prasmę tokioje žiaurioje realybėje, bet nesugebėdami, o kiti — suprātę, kad tikroji taika ir ramybė yra ne daiktuose, ne savo pačių sukurtuose lūkesčiuose, viltyse, net ir ne savos tėvynės žemės grumste, kuris buvo atimtas, o meilėje, kuri ištikima, net per didžiausias audras.

Girdėdami, kaip piemenys grįžo, garbindami ir šlovindami

kultūrių pasauliui, kuriame beveik nebėra viduramžinių „krikščioniškų“ kraštų, o Kristų išpažįstantys pasisklaidę kaip mielės ar sėklos tarp įvairių kultūrų, pasauležiūrų, įtakų, tikių, vertybių.

Kai kurie pamokslininkai teigia, kad Amerika (Jungtinės Valstybės) niekad nežus, nes iš jų kyla istorijoje didžiausios misionieriškos pastangos pačioje šalyje ir visame pasaulyje. Kiti bėgsta, kad šį kraštą ištiks panaši būklė kaip Vakarų Eu-



Nežinomo lietuvių liaudies dailininko darbas

Prakartėlė (Platelių valsčius)

Dievą, prisimename pirmąsias Kalėdas naujame, svečiame krašte, nustebe, kad, visų savo atėjusių užsitikrinimų netekę, visos vilties nustoje, vis vien likome gyvi, gailingąjį Dievą atvesti į naują šalį naujam gyvenimui, naujoms viltims, karo žaidžiams dar tvinkiojant, dar perštint, dar neužgijus. Kai kas prisimename, kokią gilią prasmę įgijo Marijos pagimdymas Jėzaus svečiame krašte (Marija ir Juozapas gi patys lyg ir ištremiti iš Nazareto, nes reikėjo tokiu nepatogiu laiku leistas didelėn kelionėn į Betliejų), kai patys, naujavedžiai, sutikome pirmas Kalėdas svečiame krašte su savo naujagimi dukrele ar sūneliu. Kai kas prisimena ir pirmąsias Kalėdas su savo vaikaičiais — patiriant naują džiaugsmą, visiems Dievo pažadams mums neįtikėtina išsipildžius.

Todėl, iš vienos pusės, šioji Evangelija gali mums nešti vis naują įžvalgą į savo žmogiško gyvenimo paslaptį, bet iš kitos, jei gyvenimas nustojo greitai keistis, jos žodžiai gali, dėl įpratimo, nu-stoti ir vieną kartą įspūdi padariusios savo prasmės. Tačiau

aplamai Evangelija įgyja savo prasmę ne vien iš mūsų pačių atsineštos patirties ją skaitant, o dar gilesnės, įvairesnės jos galios atnaujinti mūsų gyvenimą ateina iš jos pačių žodžių gilių šaknų Dievo pažaduose ir Jo veikime savo tautos istorijoje, žmonėse. Tie Dievo pažadai ir veikimas prasidėjo su jo išrinktąja žydų tauta, pražydėjo pašaukimu visoms tautoms, Jėzui gimus, ir tebeklesti visose tautose, viso-se kultūrose, visuose kraštuose, Dievo valią vykdančiuose, Dievo taiką ir ramybę nešančiuose jo vaikuose.

Šias šaknis Jėzaus gimimo aprašyme Luko evangelijoje, su kuriomis gal ne visi esame susipažinę, mums padeda atrasti kunigas Raymond Brown savo knygoje *Birth of the Messiah* (Garden City, NY: Image Books, 1977).

Aptardamas bendrą Jėzaus gimimo aprašymą (Lk 2:1-20)

struktūra, autorius nustebina, pareikšdamas, kad pačiame centre šio aprašymo yra ne pats Jėzaus gimimas, o angelų giesmė: „Garbė Dievui aukštybėse“. Kaipgi? Ogi šitaip: šio aprašymo 20 eilučių pagal jo literatūrinę struktūrą pasidalija į tris dalis, tris poras įvykių. *Pirmąją porą* sudaro Jėzaus gimimo aplinkybės (1-7 eil.): (1) Juozapas ir Marija nukeliauja iš Nazareto į Betliejų vykdyti cesoriaus paskelbtą surašymą. (2) Jiems ten esant, Marijai pagimdžius vaikelį, ji jį suvysto ir paguldo edžiose. *Antroji pora* įvykių nusako angelo apreiškimą (8-14 eil.): (1) Netoliese angelas piemenims apreiškia Išganytojo, Mesijo, ir Viešpaties gimimą, nurodydamas jiems suvystytą vaikelį kaip ženklą. (2) Tada danguje pasirodo pulkas angelų, giedančių Gloria. *Trečioji pora* įvykių nusako žmonių atoliepius į šį angelų apreiškimą (15-20 eil.): (1) Piemenys nuvyks-

ta į Betliejų pamatyti šio ženklą ir, radę, kaip jiems angelas pasakė, tai paskelbia visiems. (2) Išgirdusieji šią žinią nuštemba: Marija dėmisi šiuos dalykus ir dedasi į savo širdį; piemenys grįžta, garbindami ir šlovindami Dievą. Taigi šios trijų eilučių viduriniu elementu yra angelų apreiškimas: čia dangus susitinka su žeme, dangaus gyventojai su žemės gyventojais, kai angelai paskelbia Dievo dovaną žmonėms — įvykį Betliejuje ir paaiškina šio nuostabaus gimimo reikšmę.

Baigminis, kulminacinis taškas yra trečioje poroje įvykių, kur pirmos poros įvykių (aplinkybių) veikėjai (Marija, Juozapas, kūdikėlis) susitinka su antros dalies veikėjais — piemenimis, atvykusiais pamatyti „ką Viešpats mums paskelbė“, ir visi garbina Dievą, nes Jis įvykdė savo pažadus.

Jėzaus gimimo aplinkybės

Pasaulio surašymas. Pirmojoje eilutėje skaitome, kad cesorius Augustas išleido įsakymą surašyti visus valstybės gyventojus (2:1). Graikų originalo žodis „oikumene“ mūsų lietuviškame vertime yra „valstybė“. Bet norint suprasti Luko naudojamą prasmę, pažymint šį įsakymą, reikia atsiminti, kad Jėzaus laikais Romos valstybė jau buvo imperija, apimanti visą žinomąjį pasaulį. Taigi surašymas nebuvo šiaip sau vienos valstybės vidaus reikalas, o pasaulinis įvykis. Lukui rašant evangeliją, Kristaus bendruomenės jau buvo paplitusios po visus žymesnius Romos imperijos (pasaulio) miestus, t.y., krikščionybė jau buvo pasaulinė. Todėl Lukas ir Jėzaus gimimo laiką įstato į pasaulinį kontekstą, paminėdamas pasaulinio masto įvykį.

Jėzus — tikrasis Taikos Kuni-gaikštis. Lukas turi tikslą, minė-

(Nukelta į 2 psl.)



Molotovo-Ribbentropo pakto metinių minėjimas 1988 m. rugpjūčio mėn. 23 d. Vingio parke, Vilniuje.

Nuotrauka Raimundo Urbakavičiaus

Iš septynioliktosios metinės Lietuvių fotografijos parodos, vykusios Čiurlionio galerijoje, Jaunimo cent-re, Chicagoje, nuo šių metų spalio 21 iki 30 dienos.

Šiame numeryje:

Kūčios • Jėzaus gimimas Luko evangelijoje • Dramaturgas Eugene Ionesco apie religiją • Pokalbis su Vaidotu Dauniu • Raymond Filip eilėraštis • Jeronimo Kačinsko muzikinė kūryba • Alfonso Dargio paroda • Chicagos teatruose

„Jums gimė Išganytojas“

(Atkelta iš 1 psl.)

damas ir cesorių Augustą. Jau Luko laikais jis buvo atsimenamas, kaip tas imperatorius, kuris, užvaldydamas visą pasaulį, pirmą kartą pasaulio istorijoje įvedė žemišką taiką: Pax Romana. Ir tai kertinės svarbos įvykis, nes cesoriaus Augusto valdymo metu pirmą kartą visi jūros ir žemės keliai pasidarė saugūs kelionėms. Cesoriaus Augusto dėka ne tik šiaip sau žmonės ir mokslininkai, filosofai pradėjo dažniau keliauti, bet krikščionims, dabar jau daugiausia neįvydžių kilmės, aktualu ir tai, kad ši Pax Romana įgalino ir šv. Pauliaus keliones, kurių dėka daugelis jų bendruomenių ir kilo. Dėl šių didelių Augusto ne tik karinių-politinių, bet ir kultūrinių nuopelnų, nestebėtina, kad net Mažosios Azijos miestai, viename iš kurių turbūt ir Lukas evangeliją rašė, pradėjo švesti cesoriaus Augusto — Taikos kunigaikščio, gimtadienį, jį net pavadino „viso pasaulio išgelbėtoju“, graikiškai, *sothér* — išgelbėtojas. *Sothér* lietuviškai, kalbant apie Kristų, verčiama „išganytojas“.

Tad čia matome, kaip Lukas panaudoja pasaulietišką kontekstą išskirti teologinę tiesą apie Kristų — kad iš tikrųjų jis yra tas, kuris neša tikrą taiką, ramybę pasauliui ir dėl to per jo gimimą šlovę giedoja ne cesoriaus (kuris save irgi buvo pavadinęs dievo sūnumi), o dangaus kareivį pulkas — angelai, skelbiami, kad tikroji ramybė žemės žmonėms ateina per žemėn atėjusį Jėzų. Tikrai šventės vertas gimtadienis yra ne cesoriaus, o Jėzaus — Mesijo, Izraelio ir visų tautų išgelbėtojo, Dievo Sūnaus.

Pats surašymas yra svarbus įvykis ir Luko bendruomenės pirmūnų, žydų-krikščionių atmintyje. Prieš šį cesoriaus paskelbtą surašymą įvyko žydų sukilimas, vienas iš serijos sukilimų, kuriuos Roma pagaliau galutinai užgnaužė, sunaikindama Jeruzalę 70 m. po Kristaus. Lukas taipgi panaudoja gimimo aprašymą parodyti, kad ir Jėzaus tėvai nebuvo sukilėliai, o taikūs žmonės, nes jie ramiai vyko į savo kilmės miestą registruotis, kaip cesorius įsakė. Jėzaus paklusnumą Romos įstatymams Lukas vėliau pabrėžė ir Jėzaus kančias aprašyme, Piloto lūpomis net tris kart pareikšdamas, kad Jėzus prieš joki įstatymą nenusikaltes. Lukui rūpėjo savo skaitytojas pabrėžti, kad Jėzus, nors būdamas tikras Izraeliui pažadėtas ir jų ilgai lauktas Mesijas, naudojosi veiksminga galia, kuri tačiau joki būdu negali būti laikoma politine.

Gimimas, suvystymas ir edžios. Vos vienu žodžiu paminėjęs Jėzaus gimimą („pagimdė savo pirmgimį sūnų“ [Lk 3:33]), Lukas rūpestingai apibūdina, kaip Marija jį suvystė ir paguldė edžioje. Ir šias detales, kad Marija jį suvystė ir paguldė edžioje, Lukas pamini net tris kartus šiame gimimo aprašyme: jas savo aprašyme pamini angelai (12 eil.) ir tada Lukas jas pakartoja kaip ženklą, pagal kurį piemenys Išganytoją atranda ir atpažįsta (16 eil.).

Kodėl Lukas tokį paprastą reiškinį taip įsakmiai pabrėžia? Čia Brown (p. 419), pasitelkęs Senojo Testamento pranašystes (kurios kiekvienam pirmo šimtmečio krikščioniui buvo atmintinai išmokyti krikščioniškos katekizacijos dalis, jei ne nuo mažens sinagogų mokyklose įskiepytas dalykas), mano vėl nestebina. Autorius parodo, kad naujagimio suvystymas ir paguldymas edžioje yra svarbus ne Jėzaus neturta parodyti, o Izraelio tautos reakciją į savo Išganytoją nurodyti, užsimenant Senojo Testamento pranašystę. Paguldymas edžioje primena



Laiptai į požemio izeigą Betliejaus laukuose, 1986.

graikiškame Senojo Testamento vertime Izaijo pranašystė (Iz 1:3): „Jautis pažįsta savo šeimininką ir asilas pažįsta savo viešpaties edžias, bet Izraelis mane nepažino; mano tauta mane nesuprato“. Anot Brown, Lukas, minėdamas šį paguldymą edžioje ženklą ir tai, kad žydai-piemenys atpažino jėzų gulintį savo atpirkėją, nori pasakyti, kad senoji Izaijo pranašystė su Jėzaus gimimu buvo panaikinta.

O izeiga primena kitą, su Jėzaus gimimu panaikintą pranašystę Jeremijo knygoje (Jer 14:8), kurią Jeremijas taiko Izraelio Išganytojui ir Viešpačiui: „Kodėl tu esi kaip svetimšalis krašte, kaip pakeleivis, sustojantis izeigoje?“ Šiomis detalėmis parodydamas, kad Jėzaus gimimo atveju šios pranašystės tapo atšauktos, Lukas šiam Jėzaus gimimo atpasakojimui duoda labai pozityvų, iš tikrųjų džiaugsmingą toną: per Jėzaus gimimą, Izraelio Viešpats ir Išganytojas nebėra svetimšalis savo tautoje; piemenys, tas vargšas, ištikimas Izraelio likutis, jį priima, kaip savą, ir rūpestingai jį globoja geriausiomis jiems prieinamomis sąlygomis.

Išminties knygoje (Išm 7:4-5) Saliamonas, turtingiausias Judo karalius, pareiškia: „Aš buvau rūpestingai vystytas ir žindytas, nes joks karalius negali kitaip nuo gimimo pradėti“. Cituodamas Glibin, Brown (p. 420) susumuoja: „Taigi Jėzus gimė Dovydo mieste ne kaip svetimšalis izeigoje, bet edžioje, iš kurių Viešpats maitina savo tautą. Jo suvystymas nesumenkina jo karališkos rolės“.

Angelo apreikšimas — džiaugsmas visai tautai

Piemenys. Nors pastaraisiais šimtmečiais Bažnyčios tradicijoje piemenys buvo laikomi geresniais paprasto žmogaus atstovais negu atvykę išminčiai Mato evangelijoje (Mt 2:1-17), ir dažnai piemenys net buvo laikomi simboliu nusidėjėlių, pas kuriuos Kristus atėjo (mes neturtingi piemenys, keliaudami su savo bandomis, negalėjo vykdyti Istatymo priesakų), Brown nurodo, kad Luko jų aprašymas čia (2:8-20) ne duoda pagrindo tokioms interpretacijoms.

Luko minimi piemenys ristiškai ne su nusidėjėliais ar paprastais darbo žmonėmis, o su Dievo tau-

tos ganytojo, piemens — karaliaus Dovydo palikuonimis, kilusiais iš jo gimtojo miesto Betliejaus. Kad pirmo šimtmečio žydai (tad ir žydai-krikščionys) laikė Betliejaus piemenis ir jų bandas net savotiškai šventomis, Brown parodo, cituodamas to laiko žydišką aiškinimą, „Mišna Šekalim“ (7:4), kur rašoma, kad tik priė Betliejaus ganomos avys buvo naudojamos aukoms Jeruzalės šventykloje (psl. 421). O vietovė, kurioje avys ganomos, vadinama Migdal Eder, arba Bandos Bokštas, minima du kartus Senajame Testamente: Pradžios knygoje 35:21 ir pranašo Mikos knygoje 5:1.

Kai angelai piemenims praneša „džiugią naujieną visai tautai“, kad Dovydo mieste gimė „Išganytojas, kuris yra Mesijas ir Viešpats“, jie eina į *Betliejų* (Dovydo kilmės miestą), ne Jeruzalę (jo suvienytos karalystės sostinė) žinios patikrinti. Tai dėl to, kad sąryšis tarp Betliejaus ir ateisiantio Mesijo buvo plačiai žinomas pirmo šimtmečio žydų tarpe ir net pasirodė Mikos pranašystėje (Mi 5:1-2), kurią cituoja Matas (Mt 2:5-6).

O Mikos pranašystės kontekstas (jo 4-tame ir 5-tame skyriuje) toks: babiloniečių nuterti, Jeruzalė lieka pažeminta visų tautų akyse. Tačiau Mika primena, kad Jeruzalė žeminančios tautos nežino Viešpaties minčių: Jeruzalės kentėjimai nėra mirtini, o lygintini su gimdyvės kančiomis: kai jai ateisias laikas gimdyti, Viešpats ją išgelbėsias nuo priešių ir jį pergalės: visos tautos plauks į Jeruzalę-Zioną, Dievo kalną. Tačiau Mikos pranašystėje Jeruzalės rolė perkeliama į Migdal Eder — Betliejų — ten ir bus atstatyta buvusioji karalystė. O pergalę laimėsias valdovas iš Dovydo miesto Betliejaus-Efratos, iš Judo genčių.

Brown supratinu, Mikos pranašystė apie tautų plaukimą į Jeruzalę primena genčių migravimą cesoriaus paskelbtam sursajmui, dėl kurio ir Juozapas atsidūrė Dovydo mieste. Mikos dukart minima gimdyvė primena Mariją, o Mikos minimas karalystės atkūrimas nebe Jeruzalėje, o Migdal Eder — Betliejuje užmena ir Luko prologe žydų piemenų (o Mato prologe neįvydžių) vykimą nebe į Jeruzalę, o į Betliejų Mesijo pamatyti.

Angelo apreikšimas. Ir šis

angelo apreikšimas, kaip ir anksčiau Luko evangelijoje minėti angelo apreikšimai — Zacharijui (Lk 1:11-22) ir Marijai (Lk 1:26-38) — laikosi esminių dieviško apreikšimo bruožų: žmonės, gaunantieji apreikšimą, išsigąsta, angelas nuramina, apreikškia džiugią naujieną, duodamas ženklą: piemenų atveju — kūdikio suvystymą ir paguldymą edžioje. Angelo žinią Lukas apipavidalina Izaijo pranašystės žodžiais: „Mums yra gimęs kūdikis; mums sūnus yra duotas“ (Iz 9:5(6)). Izaijo pranašystėje šis sūnus yra pažymėtas kaip Dovydo sosto paveldėtojas, o jo karališkieji titulai yra Nuostabus Patarėjas, Dieviškasis Herojus, Amžinasis Tėvas ir Taikos Kunigaikštis.

Lukas šią pranašystę perima Dovydo sosto paveldėtojų Jėzui nusakyti, tik jis pakeičia Jėzui duodamus karališkuosius titulus tais, kuriais pirmieji krikščionys Jėzų atpažino: Išganytojas, Mesijas (Kristus) ir Viešpats. Gi angelų — taikos kareivijų, dangaus kareivijų — giesmė, angelui pranešus šį nuostabų Dievo kūrimo darbą, atitinka ano laiko žydų literatūroje randamą mintį, kad pamatę, ką Dievas sukūrė, pasaulį tvėrdamas, tą dieną angelai pragydo šlovės ir garbės giesmėmis.

Idomi paralelė, kuri yra randama tikrai šiame Luko evangelijos prologe, yra tai, kad angelai, pamatę naują Dievo darbą, pragydo giesmę, linkinčia žemėje esantiems žmonėms ramybės, taikos (2:14); o žemėje piemenys, savo ruožtu atsiliepdami į šią dovaną, išvydę gimusį Išganytoją, garbina, šlovina Dangu, Dievą (2:20).

Atoliepiai į Išganytojo gimimą

Kai piemenys, išvydę kūdikį, visiems žmonėms apsakė, kas jiems buvo pranešta apie šį kūdikį, žmonės stebėjosi (2:18). Tačiau tik Marija dėjosi šiuos įvykius į širdį (2:19). Marija Jėzaus gimimu stebėjosi tik vėliau, Simeonui pranašystę išsakius Jėzaus reikšmę Izraeliui ir pasauliui (2:33). Tačiau Jėzaus gimimo dieną tarp jį išvydusių tik viena Marija dėmėjosi, ir atsiminė, kas buvo apie jos Sūnų pasakyta. Kitų, išgirdusių šią gerą žinią, reakcija pirmena Jėzaus palyginimą apie Dievo žodžio sėjimą sėkla (Lk 8:13): jie, „išgirdę žodį, su džiaugsmu jį priima, bet neturi

šaknų“. O Marija yra iš tu, „kurie klausio žodžio, išsaugo jį geroje širdyje ir duoda vaisių kantrumu“ (Lk 8:15).

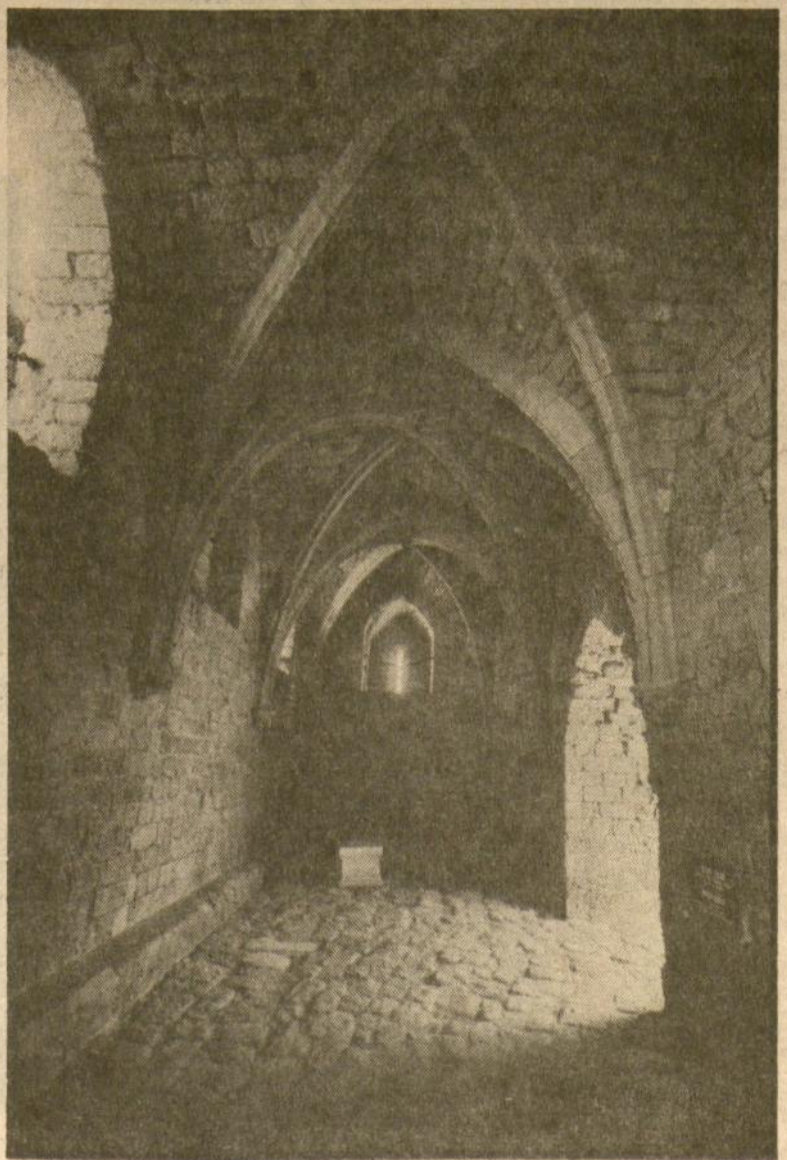
Dėl to piemenys, anot Brown (psl. 429), nelygintini su apaštalais, kurie Dievo žodį skelbė. Piemenys suprato ir paskelbė tik tą, ką jie matė ir ką jiems Dievas pasakė, ir tik savo kaimynams. Po to jie grįžo prie savo bandų, garbindami Dievą. Dėl jų rolės, kaip ją atpasakoja Lukas šiame gimimo aprašyme, piemenys lygintini su Jėzaus pirmtakais, kelio paruošėjais, ne Gerosios Naujienos visai žmonijai skelbėjais.

Tiek Matas, tiek ir Lukas, žinodami, kad suaugusiam Jėzui pasirodžius Pajordanėje ir pradėjus savo misiją Galilėjoje, niekas jo nepažino, todėl ir jo gimimą aprašydami mini, kad pirmųjų Išganytoją išvydusiųjų reakcija buvo ne keliauti po visą pasaulį, skleidžiant šią žinią, o garbinti ir šlovinti Dievą. Žinios skleidimas prasidėjo tik po Jėzaus dangun įžengimo ir Šventosios Dvasios atsiuntimo Bažnyčiai, Kristaus bendruomenei.

Dovydo palikuonio, Dievo Sūnaus — Mesijo gimimas

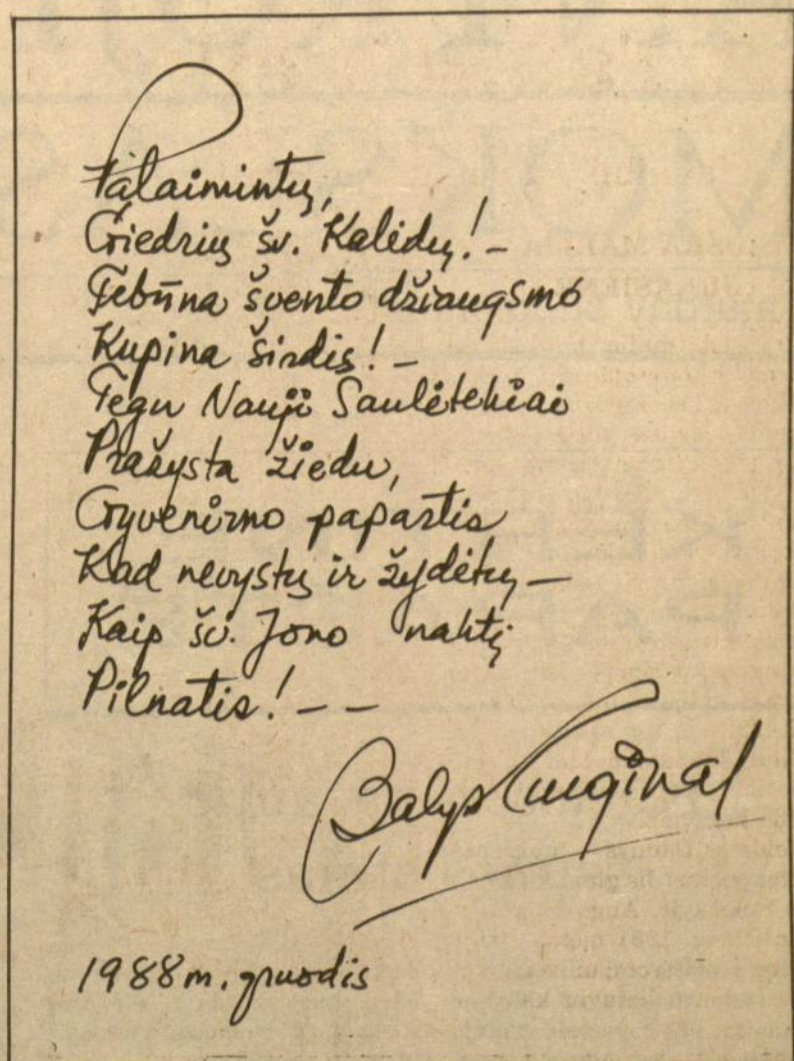
Lukas Jėzaus gimimo aprašyme suglaustai išdėsto svarbiausius Jėzaus bruožus: jis-kilęs iš gerojo valdovo, piemens-karaliaus Dovydo giminės. Kaip Dovydas pasižymėjo vargšų, našlių ir našlaičių globa ir teisingumu (72-oje psalmėje), toks karalius ir Jėzus bus. Ir nors, kaip ir pats Saliamonas, puikiaušias ir išmintingiausias Izraelio karalius, suvystytas vystyklais, Jėzus ir jį pranoksta, nes jis yra tikrasis Dievo Sūnus, kurio gimimo naktį šlovės giesmę pragysta dangaus pulkai.

Priešingai cesoriui, kurio taika, nors ir istorinė, ir pasaulinė, vis tiek praėis (ir praėjo, kaip matome), kaip ir visi laikini žmonių kūriniai, Jėzus yra tikrasis Taikos kunigaikštis, nes jo nešama taika yra ne žmogiška, ne politinė, o dieviška — amžina ir tikra. Jam gimus, dangus nužengė į žemę, nešdamas žmonėms dangišką taiką, ramybę, o žmonės priartėjo prie dangaus, garbindami ir šlovindami Dievą. Dėl to, dviem tūkstančiam metų praėjus, pasaulis tebešventina Jėzaus — tikrojo Taikos kunigaikščio gimtadienį, seniai pamiršęs cesoriaus.



Karaliaus Erodo pilies liekanos Cezarėje, 1986.

Nuotrauka Algimanto Kezio



Balio Augino eilėraštis

Todėl, Jėzų pažinę ir supratę, krikščionys net ir karų ir nelaimių teriojamame pasaulyje žino, kad Dievo valia žemei yra taika, ramybė. Ir nežiūrint kaip ilgai tai truks, jie žino, kad Dievo duotas nes Dievo tikroji taika prasideda ne politiniais veiksmais, o meilės veiksmais, kuri istorijos tėkmėje užvaldo vis didesnio skaičiaus

žmonių širdis. Tik meile tebus nugalėtos skriaudos ir nesantaikos, tik žmonių širdyse tegali apsigyventi Meilės-Taikos kunigaikštis.

Todėl, besiklausant Jėzaus gimimo Evangelijos Kalėdų naktį, mūsų širdis užlieja visa mūsų gyvenime patirta meilė, nes švenčiame įkūnytą meilės gimimą.

Ionesco kalba apie absurda, absoliuta ir religija

Po daugelio metų ir ideologinių barjerų į Lietuvos scenas pagaliau ateina Eugene Ionesco pjesės. Šis prancūziškai rašantis rumunas paprastai siejamas su vadinamuoju „Absurdo teatru“, o Sovietų Sąjungoje buvo dažnai kaltinamas „buržuaziniu nihilizmu“. Tačiau Prancūzijoje ką tik išėjusi Ionesco knyga *La Quete Intermittente* (Pertraukiamas ieškojimas) paliudija, kad dramaturgas yra giliai religingas žmogus. Jis nepasitenkina tvirtinimu, jog pasaulis beprasmiškas, bet visa savo esybe siekia prasmes.

Knygos pasirodymo proga Paryžiaus dienraštis *Figaro Littéraire* (1988.1.11) išspausdino pasikalbėjimą su Ionesco, kuriame jis pasisako apie savo gyvenimą, literatūrą bei religiją. „Jūs pagarsėjote visame pasaulyje“, sako *Figaro* korespondentas, „bet perskaičius jūsų naują knygą, atrodė, kad literatūrinė garbė jums nieko nebereikšia“. Ionesco su tuo sutinka: „Kaip tikintysis, aš galiu pasakyti, kad literatūra neišgan mano sielos“.

Ką jis galvoja apie daugelio rašytojų įsitikinimą, kad literatūra yra nemirtingumo ar amžinybės pakaitalas? „Tai nevykęs pakaitalas“, atsako Ionesco. „Aš ilgą laiką ieškojau amžinybės — absurdiškai, bet be atvangos. Literatūra man ilgai buvo pakaitalu to absoliutu, kurio nėra mano gyvenime. Bet jos man nebeužtenka“.

„Aš tebeprisigendu absoliutu, to kas šventa ir tikra“, toliau kalba Ionesco. „Literatūrinis realizmas nėra tikrovė. Juk mes dar neatradom pačios medžiagos pagrindu! Realizmas tėra melaginga literatūros srovė, daug melagingesnė už vaizduotės pasaulį. Vaizduotė neapgaudinėja. Poetas nemeluoja. Jis išranda. Vaizduotė išsemia iš pasąmonės gelmių vaizdus, simbolius, ženklus, kurie, mano manymu, stovi artčiausiai prie tikrovės“.

„Prieš daugelį metų, kai aš

pradėjau rašyti“, prisimena Ionesco, „mane kankino didelė abejonė. Ar yra Dievas, ar ne? Jei jis egzistuoja, kokia prasmė kurti literatūrą? Jei jo nėra, kam iš viso rašyti? Kitaip tariant, aš geidžiu susisiekti su Absoliutu. Visa savo gyvenimą rašiau pjesę po pjesės, nes nieko kito neįmaniau, bet visą laiką jaučiau, kad būčiau galėjęs nueiti ir kitu keliu, galėčiau tapti vienuoliu ar dailininku“.

„Absurdo teatro“ krikštėtais Ionesco laiko Šekspyrą ir, mažesniu mastu, Sofoklį. „Mano pasaulio vizija, kaip ir jų, yra tragiška“ sako jis. „Kartais pagaliau ateina Ionesco pjesės. Šis prancūziškai rašantis rumunas paprastai siejamas su vadinamuoju „Absurdo teatru“, o Sovietų Sąjungoje buvo dažnai kaltinamas „buržuaziniu nihilizmu“. Tačiau Prancūzijoje ką tik išėjusi Ionesco knyga *La Quete Intermittente* (Pertraukiamas ieškojimas) paliudija, kad dramaturgas yra giliai religingas žmogus. Jis nepasitenkina tvirtinimu, jog pasaulis beprasmiškas, bet visa savo esybe siekia prasmes.“

„O literatūra?“ — vėl klausia korespondentas. „Nors aš nemėgstu literatūros“, atsako Ionesco, „jaučiu, kad rašydamas galiu susigrąžinti bent dalelę vaikystės malonės ir nekaltybės. Meilė ir menas man padėjo išlikti. Literatūra ilgą laiką man suteikė tam tikro pasitenkinimo, ir aš su ja koegzistavau. Šiandien noriu nuo jos išsivaduoti ir sugrįžti prie savo nerimo. Man atrodė, kad jei aš pasieksiu savo nevirties dugną, man gal vėl pavyks bent šiek tiek pajusti Dievą“.

Į klausimą, „kas pastovų jų gyvenime?“ Ionesco atsako: „Mistinis išgyvenimas, kaip švento Jono nuo Kryžiaus (nors kas sugeba sekti jo pėdomis). Ir meilė... Jei tokia meilė imanoma, tada imanoma ir Dievybė. Žemiška meilė yra dieviškos meilės ženklas“.

J.Z.

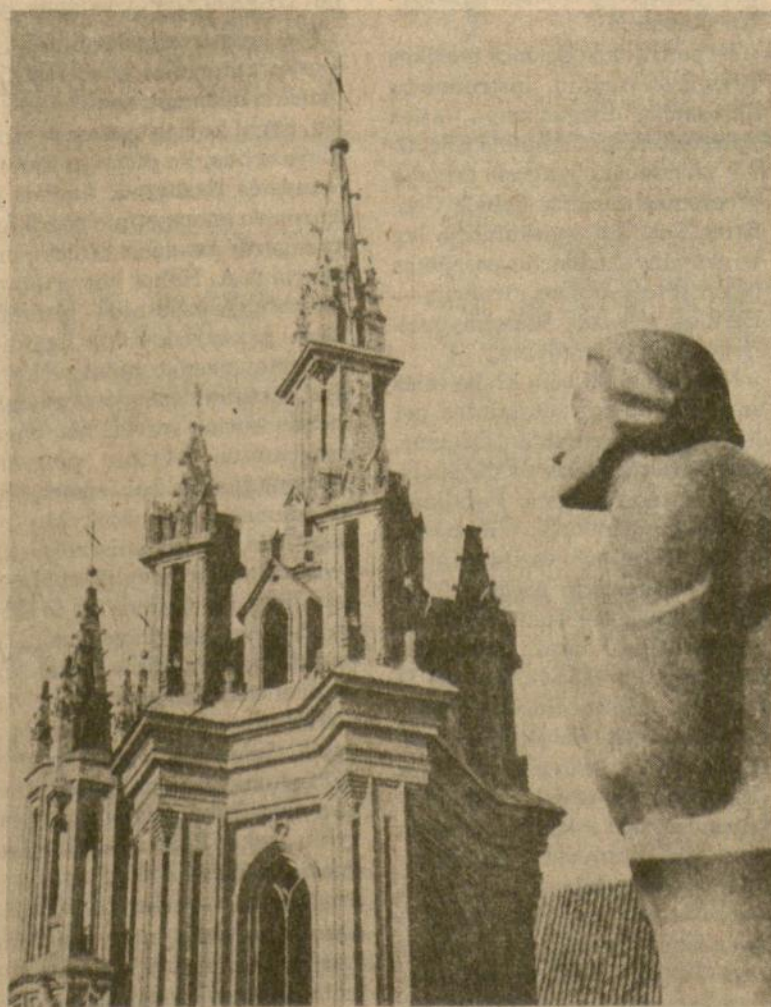
„Tautai reikia dvasingumo..“

Pokalbis su poetu Vaidotu Dauniu, kuriamo žurnalo „Menas“ redaktorium

AUŠRA MARIJA
JURAŠIENĖ

Praėjusį spalio mėnesį savitrašė *Literatūra ir menas* paskelbė, kad kuriamas naujas žurnalas *Menas*, kurio redaktorium patvirtintas poetas Vaidotas Daunys. Parūpo sužinoti, koks bus šio žurnalo pobūdis, koks jo ryšys su *Sąjūdžiu*. Susisie-kėme telefonu su redaktoriumi Vilniuje ir paprašėme jį atsakyti į keletą klausimų. Jam leidos, interviu perdavėme per Laisvosios Europos radiją ir siūlome *Draugo* kultūrinio priedo skaitytojų dėmesiu. Juo labiau, kad žurnale kviečiami bendradarbiauti ir užsienio lietuviai.

Vaidotas Daunys – jaunesnės kartos poetas. Jis gimė 1958 metais Rokiškyje. Augo ir mokėsi Rumšiškėse. 1981 metais baigė Vilniaus Valstybinį universitetą, kur studijavo lietuvių kalbą ir literatūrą. Tais pačiais metais *Poezijos pavasario* antologijoje pasirodė pirmoji didesnė jo eilėraščių publikacija. Vaidotas Daunys dirbo *Pergalės* žurnalo redakcijoje ir vaikų žurnale *Žvaigždutė*. Dabar – kaupia medžiagą naujam žurnalui, kurio pavadinimas *Menas* kol kas dar yra sąlygiškas.



Adomo Mickevičiaus statula prie Šv. Onos bažnyčios Vilniuje. Nuotrauka Kazio Daugėlos

Štai mūsų pasikalbėjimas su redaktorium Vaidotu Dauniu.

– Pirmiausia, Vaidotai, prašytume aptarti jūsų būsimą žurnalo pobūdį.

– Tokio žurnalo, koks dabar sumanytas leisti, anksčiau nėra buvę. Šiuo metu mes turime vieną daugiaau kultūrai skirtą žurnalą. Tai – *Kultūros barai*. Bet jis labiau publicistiškas žurnalas, skiriamas kultūrininkų veiklai, kūrėjo ir vadinamo vartotojo santykiams. Mūsų gi turėtų būti daugiau tik inteligentijai skiriamas žurnalas, kuriame būtų skelbiami rimtesnio profilio, fundamentalesni darbai. Čia dalyvautų ir filosofai, estetikai, taigi – jei nebijotume to žodžio – elitas. Tai būtų žurnalas, kurio reikia inteligentijos rimties pokalbiams. Jis turėtų apimti tris sritis: teatrą, dailę ir muziką. Teisybė pasakius, tuo nesame labai patenkinti, nes kiekviena sfera lauktų vien sau skirto žurnalo. Dailė – savo, teatras – savo ir panašiai. Kadangi šitas žurnalas jau anksčiau buvo prašytas leisti, tai ir susidarė tokia padėtis, kad jis skiriamas ne vienai, o keliom sritim. Na, ką mes bandytume daryti? Ne formaliai, ne matematiškai po numerį skirti vienai kuriai sričiai, bet ieškoti sintezės, o kartu ir savo programos, savo koncepcijos. Norėtume, kad tai būtų ne apskritai pluralistinis leidinys, o liberalus, redakcijos pozicija turintis žurnalas. Šiuo atveju man labai priimtina *Naujosios Romuvos* tradicija, kuri ilgą laiką buvo nukirsta. Savo metu ji irgi ieškojo išėjimo iš srovių srovelių, kaip Juozas Keliuotis kažkada formulavo. Mes bandytume sintetiškai apžvelgti kultūrą, kurioje vyrauja ne vien menas, bet ir visuomeninė samonė.

– Taip plačiai, ambicingai užsimojus, ar užteks kūrybinių pajėgų ir galimybių?

– Be abejo, būti ambicingu – visada rizikinga. Bet kita vertus, be to vargu ar iš viso verta pradėti leisti žurnalą. Viena iš didžiausių bėdų, aišku, yra kūrybinių pajėgų klausimas. Šiaip jau mums visada atrodydavo, kad jų yra pakankamai. Bet kai konkrečiai imamės leisti konceptualų žurnalą, paaiškėja, kad tų pajėgų trūksta. Žmonės susiskaidė atskirom sritim. Nėra kultūros visumos pojūčio. Tai rimta problema, nes žurnalo kaip tik norime tokio, apjungiančio. Tad nori nenori turėsime ugdyti savo kadrus, tu-

rėti rašančių žmonių redakcijoje. Kita vertus, norėtume išeiti iš to uždarumo, kuris šiuo metu visose kultūroje pas mus vyrauja. Mums patiems dažnai atrodo, kad mūsų kultūra iš tikrųjų labai įdomi. Bet, kai užmetam akį iš šalies, tai matom, kad ji dažnai įdomi tik mums patiems. Taigi mums trūksta žvilgsnio iš šalies, galbūt net – čia vėl šiek tiek ambicingai nuskambės – pasaulinio konteksto, ar greičiau konteksto, kurį galėtų suteikti mums užsienio lietuviai, intelektualai, dalyvaujantys savo kultūrinuose procesuose. Mums įdomu, ką skelbia išsivijus kultūriniai leidiniai; ką daro menininkai – ir tie, kurie atvažiuoja pas mus, surengia parodas, ir tie, kurių mes iki šiol visiškai nepažįstame. Žodžiu, į savo bendradarbių sąrašą norėtume įtraukti lietuvius, gyvenančius užsienyje, tokiu būdu programiškai paliudydami, kad kultūra iš esmės nedalom.

– Labai sveikintinas užmojis. Bet norėčiau paklausti, kaip jūs konkrečiai išsivaizduojate tą galimybę – sujungti Lietuvos ir išsivijus kūrybinę mintį?

– Pirmiausia per asmeninius kontaktus. Su kai kuo jau esame kalbėję. Prašom medžiagų ir siūlom būti mūsų bendradarbiais. Iš

karto noriu pasakyti, kad nedarysim formalios redakcinės kolegijos, kaip iki šiol žurnaluose yra. Sudarysim tiesiog bendradarbių sąrašą. Tų bendradarbių sąrašą turėtų būti žmonės, kurie sutiktų mums rašyti, siųsti medžiagą, padėti. Taigi su užsienio lietuviams kol kas patikimiausias kelias bendrauti yra per asmeninius kontaktus.

– O, sakykit, kiek turėsite laisvės lemti žurnalo pakraipą, parinkti bendradarbius Lietuvoje ar užsienyje ir skelbti medžiagą, kokią norite? Kiek būsite priklausomi nuo aukštesnių instancijų, ypač nuo cenzūros?

– Žinote, kol kas, nuoširdžiai šnekanč, esu pakankamai laisvas. Su cenzūra, taip sakant, kol kas mažai bėdų. Ir, kiek žinau, kiti leidiniai šiuo metu yra kur kas laisvesni, negu anksčiau buvo. Ir kadangi šiuo atveju keliamas uždavinys, kad būtų kuo mažiau spaudimo ir iš viršaus, ir iš šonų, taip sakant, ir iš tų instancijų, kurios formaliai šį žurnalą leidžia. Tai kūrybinės – dailininkų, kompozitorių ir teatro veikėjų – sąjungos. Ten šiuo metu iš tikrųjų dirba geri žmonės, ir visi supranta, kad reikia individualios žurnalo. Laisvo, leidinio, palaikančio tai, kas šiuo

metu pas mus vyksta.

– Bet, praktiškai kalbant, ar reikės jūsų žurnalui eiti per *Glavlitą*?

– Be abejo, kad egzistuoja tam tikros valstybinės paslaptys, kurios šiuo metu apibrėžiamos vis siauriau. Bet, man atrodo, kad meno žurnalui, kuris nagrinės meno problemas, šiuo požiūriu bus kur kas lengviau.

– Ar sieksite užpildyti ir vadinamąsias „baltąsias dėmes“ mūsų kultūros istorijoje? Ar žadate skelbti ir labiau kontroversinę medžiagą?

– Be abejo, vienas iš būtinų reikalavimų, žvelgiant į kultūros reiškinius, tai alternatyvų užaštrinimas, kontroversijų užaštrinimas. Tad, iš vienos pusės, mums daug padės ir palikimas, kuris laukia savo eilės. Čia prisiminsiu ir Maceiną, ir Vorobjovą, ir Baltrušaitį, ir tuos žmones, kurie šiuo metu dirba užsienyje. Ir vertimus iš užsienio kalbų. Žodžiu, visa tai padės alternatyviškai pažiūrėti į reiškinius, kurie šiuo metu pas mus vyksta. Tad tokiu būdu bandysime užpildyti tas vadinamas „baltąsias dėmes“.

– Ar jau esate numatę sausio mėnesio, t.y. pirmojo žurnalo numerio temas?

– Pirmasis – sausio – numeris turėtų būti daugiau programinis-reklaminiis, žonduojantis tas temas, kurias mes nagrinėsime visus kitus metus. Toliau vasario, kovo, balandžio mėnesių numeriuose artimiausios, vyrantįs temas turėtų būti: menas ir religija; menas ir tautiškumas; menas ir tauta; atskira tema – kičas ir panašiai.

– Ar esate jau subūrę redakcijos branduolį?

– Jau yra branduoliukas, kuris šiuo metu, nors etatiškai nedirba žurnale, bet visuomeniškai padeda jį rengti. Tai iš esmės jaunimas, nes jis daugiausia turi entuziazmą. Jaunimu šiuo metu galima pasikliauti: dirbame kol kas nelengvomis sąlygomis. Žurnalo atsakingo sekretoriumi dirbs Gediminas Butkus.

– Sakykit, Vaidotai, o koks jūsų žurnalo ryšys su *Sąjūdžiu*?

– Ryšys tiesioginis, nes *Sąjūdžio* idėjos ir yra tas ikvėpimas, kuris mus palaiko, šiuo metu rengiant žurnalą. Kartu mes manome, kad ir *Sąjūdžiui* reikia konstruktivos, inteligentiškos kalbos. Mes galvojame, kad, keldami problemas, kurios rūpi kūrybinei inteligentijai, mes irgi galėtume prisidėti prie tų *Sąjūdžio* idėjų, kurios šiuo metu Lietuvoje plinta.

– Tešiant kalbą apie *Sąjūdį*...

Kokios, sakykit, *Sąjūdžio* dvasinės varomosios jėgos?

– *Sąjūdis*, kaip aš jį suvokiu, man siejasi su dvasingumu. Tai iš tikrųjų dvasingas *sąjūdis*, kuriam svetima agresyvumas, ekstremizmas. Man atrodo, kad *Sąjūdžio* dvasingumas susijęs su tuo, kad jį ikvėpė, jį skatina ir vadovauja inteligentija, kuriai būdingas racionalumas ir dvasinis požiūris. Dalyvauja rašytojai, dailininkai, kompozitoriai, filosofai. Tai reikšmingas mūsų judėjimo pobūdis, kuris ko gero vakariečiui būtų svetimas. Vienas jų stebėjosi, kad rašytojai taip veliasi į politiką...

– Nepasakyčiau, kad tai būtų visai nebūdinga Vakarų Europos rašytojams. Greitosiomis prisiminsiu, Camus, Sartre... Heinrich Boell ar Guenther Grass... Lietuvoje pastaraisiais dešimtmečiais – kitas reikalas. Lietuvių kūrybinė inteligentija greičiau galima kaltinti konformizmu, nei per dideliu aktyvumu... Ar jums neatrodo, kad kūrybinė inteligentija tik dabar vaduojasi iš ilgų metų konformizmo?

– Iš esmės, taip. Visame tame judėjime esama dozės atgailos ir atpirkimo laukimo. Tai visiškai suprantama: tiek metų daugelis negalėjo pasakyti, ką nori, arba taip, kaip nori. Tačiau vargu ar visiems be išimties galima taikyti konformizmo priekaištą. Čia polemiškas dalykas. Klausimas, ar rašytojas buvo prisitaikęs prie unifikuojančių mąstysenos formų, ar jis ieškojo kitų laisvės formų. Tas laisvės pojūtis inteligentijai visada buvo svarbus, tik jį, pasak Maceinos, ieškojo kitų laisvės skleidimosi būdų būtinybės erdvėje, tam tikromis istorinėmis sąlygomis. Prisiminkime Tomo Venclovos žodžius, kalbant apie tam tikrą poeziją, kad susiformavo metaforiškumas, kuris leido kalbėti apie tai, ką kitaip buvo neįmanoma išsakyti. Tokio kalbos būdo neįmanoma vienu metu pakeisti, nes toks kalbėjimas tapo gyvenimo būdu. Tad žmogus tebekalba ta kalba, kuria anksčiau kalbėjo. Tuo tarpu visuomeninėje, ekstensyvioje aplinkoje reikia jau kitokio kalbėjimo būdo. Čia kyla tam tikras naujos rūšies konfliktas, kurį labai aštriai jaučia šių dienų poetai. Taigi noriu pasakyti, kad daug buvo ir nekonformistiško kalbos būdo. Tačiau čia viskas sąlygiška, nes sunku vienai poezijoje, kitaip – gyvenime.

– Kalbėjom daugiausia apie *Sąjūdį* ir kūrybinę inteligentiją. Bet, sakykit, kodėl paskui inteligentiją masiškai eina visų sluoksnių žmonės? Kas skatina tautą jungtis į *Sąjūdį*?

– Man atrodo, daug kas prisideda... daug veiksmų. Kad ir tai, jog gyvenam amžiaus pabaigoje... ta apokaliptinė nuojauta, kuri kiekviename žmoguje slypi kiekvieną rudenį ir kiekvieno amžiaus gale. Kad esama kažkokio vienintelio šanso, kurio negalima išleisti iš rankų. Be to, kiekvienoje šeimoje pas mus yra bent vienas žmogus – arba žuvs pokario metais, arba suluošintas vėliau, arba ištremtas į Sibirą, arba kare žuvs. Lietuvoje kiekviena šeima turi tokį skaudulį... *Sąjūdžio* noras – neišleisti iš rankų šio šanso ir būtinybė – nepasiduoti stichijai, chaosui. Tautai reikia dvasingumo. Dvasingiausias žmonės – inteligentai ir dvasininkai, kurie šiuo metu savitiškai sugrįžta iš dykumos. Todėl masių didžioji dalis pritaria šiai nuotakai ir eina drauge.

– Širdingai ačiū už pokalbį. Ir sėkmės jums gražiame darbe. Sėkmės naujam žurnalui!

• Raymond Filip yra lietuvių kilmės Kanados poetas, iki šiol išleidęs tris poezijos knygas, novelių rinkinį. Lietuviški jo eilėraščių vertimai, parušti poetų Henriko Nagio, Živilės Bilaišytės, Editos Nazaraitės, yra buvę spausdinti *Metmenų* žurnale ir *Draugo* kultūriniam priede.



Ada Sutkuvienė

Kalėdų motyvas

Raymond Filip

KŪČIOS

Karaliams stolas padengtas –

Visas pasaulis kviečiamas –

Visgi meilės šventė –

Tartum kalėdinės eglaitės prie altoriaus – nyksta.

Belieka tik neuždegta žvakė,

Plotkelė, dvylika patiekalai: žuvis, skanėstai.

Ir tamsa.

Ceremoniją stebi

Keistai atsirađę dvylika apaštalu.

Pasitikis savim, šv. Paulius atsakinėja

Į laiškus, lyg būtų reklamu viceprezidentas.

Škanautojų paskirtas abejingumas Tomas

Pirmiausia ragauja aguonų desertą – užtikrinti –

Patiekalas skirtas valgiui,

Ne rūkymui.

Judas, Petras ir kiti vyrai

Glaudžiasi virtuvėje, besiginčydami

Apie grynumą vienuolyno medaus.

Erzindami linki citrinas ryti per amžius.

Nuogi Adomas ir Ieva, nesigėdindami tiso miegamajame,

Mąstydami apie aukštas obuolių tyres kainas.

Ižygiuoja daugiau šventųjų,

Kryžius palikdami prieangų.

Šv. Augustinas prisipažįsta turis silpnąbę

Religinei juodųjų muzikai ir „sielos maistui“.

Šv. Pranciškus žaidžia arkliau su vaikais;

Jo apsiausto kapišone – kūdikėlis lyg gūžyje.

Akviniėtis ir Martynas Liuteris rantom imasi

Svelniai.

Lydimos Joanos Arkietės,

Kankinės moterys atjoja

Ant rožinių žirgų

Nuo miglotų bazilikų sienų:

Nuo didžiosios viršūnės.

Drugiai ir kandys

Veržiasi iš jų burnų.

Net vegetaras Višnu

Aštuoniomis rankomis atrieda

Vogėiom paragauti vinigreto.

Mahometas iškrenda ant persiško kilimo

Su keptų pupų piramide lekštelėj.

Buda, Kalėdų Senelio kostiume,

Juokiasi į tuščią veidrodį.

Maironis, Donelaišis, Strazdas:

Skubriosios plunksnos, pasirengę rašytojai –

Sėdi už šv. Jurgio, jojančio drakonu namo,

Su išgelbėta nuo šalčio Mergele Marija

Pievoj, priešais jos grota,

Sudėta iš Šiluvos ir Liurdo akmenų.

Dievas, absurdo dalyvis,

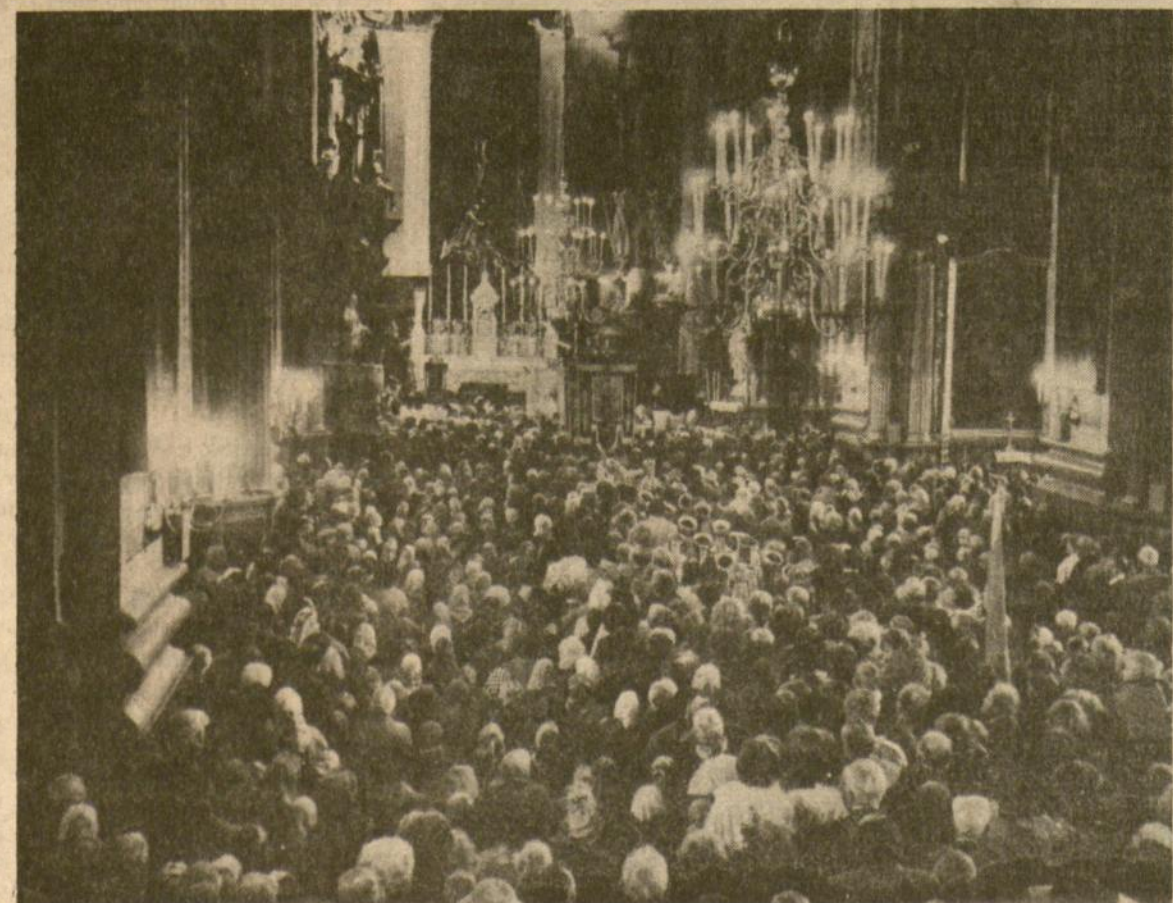
Juokauti gali.

It sniegas ši vakarą svelniai krenta angelai.

Per šimtmečius surinktos visos dorybės

Susilieja su baltama.

Iš anglų kalbos vertė Edita Nazaraitė.



Šv. Mišios Kauno katedroje, kurias aukėjo kardinolas Vincentas Sladkevičius 1988 m. rugsėjo mėn. 25 d.

Nuotrauka Kazio Daugėlos

Jerónimo Kačinsko kūrybinė rugiapjūtė amžiaus brandoje

Jo kūrinių koncerto
Bostone proga
STASYS LIEPAS

Nuolankiai dėkodamas Aukščiausiajam, kompozitorius Jeronimas Kačinskas nūnai išgyvena sveikatos patvarumo giedrinamas ir savo kūrybos augimo bei jos populiarėjimo iprasminamas dienas. Gražiu įvadu į jas buvo jo kūrybos didysis koncertas Bostono Berklee muzikos kolegijoje (1987 m. balandžio mėn. 15 d.), surengtas jo aštuonių amžiaus dekadų jubiliejaus išvakarėse.

Nuostabiū lemties lėmimu į tą jubiliejų entuziastingu atliepiu įsijungė ir Lietuva. Mat, gaiviam vėjeliui joje papūtus, jubilio politinė ir kūrybinė reabilitacija tėvynėje praėjusių metų pabaigoje įspūdingai praskambėjo sėkmingu jo kūrybos autoriniu koncertu Vilniuje (gruodžio 9 dieną), po trijų dienų pakartotu ir Kaune, kurį artimoje ateityje ketinama atlikti ir kitose Lietuvos vietovėse. Taipogi kompozitoriaus užmezgti artimi asmeniniai ir korespondenciniai kontaktai su Lietuvoje kuriančiais kompozitoriais V. Laurušu, J. Juzeliūnu, F. Bajoru, V. Balakausku, V. Švedu ir kai kuriais muzikologais vis labiau jų kartojamais jam kvietimais brandina jo stiprėjanti ryžta apsilankyti Lietuvoje. Tad šitokiame, sakyčiau, giedriame šviesėjančių aplinkybių kontekste šių metų gruodžio 4 dieną Bostono Lietuvių piliečių klubo salėje įvykęs naujas garsėjančio emerito profesoriaus kūrybos koncertas kėlė ne tik bostoniečių, bet ir tolimesnių kolonijų lietuvių visuotinį, gyvą susidomėjimą.

Šio koncerto struktūrą planuojant, greičiausiai programos pavairinimo motyvas nulėmė koncertą pradėti subtiliojo Antonin Dvorak Piano D major kvarteto



Jeronimas Kačinskas

Nuotrauka Vytauto Maželio

Allegro moderato ir Andantino dalimis (smuikas — R. Mao, viola — L. Susłowicz, violončelė — H. Zore ir pianinas — Jeronimas Kačinskas). Grakštus kūriny s

telejo darnių ansambliu susigrojinu, ypač Jeronimui Kačinskui briliantiškai žaizaruojant prie pianino.

Po šito solidaus įžanginio nu-

merio visas tolimesnis koncertas buvo skirtas vien Jeronimo Kačinsko kūrybos išryškinimui. Beje, kokiam silpnesniam vidutiniškam kompozitoriui toks sustatymas gretimai su didžiuoju Dvoraku virstų visiško nublankimo pavojumi, tačiau su Kačinsku taip neatsitiko: jis po Dvorako žygiavo, nenustojęs skruostų ružavumo!

Jo kūrinių koncertą pradėjusi naujojo Trio (1984) pirmoji dalis „Pasakojimas“ (fleita — M. Marvuglio, violončelė — H. Zore ir pianinas — Jeronimas Kačinskas) itin pakiliai praskambėjo, imponuodama originalia ir pajėgia kamerine sudėtimi bei brandžia kompozicine technika.

Šiltiems aplodismentams nurimus, scenon vėl sugrįžo M. Marvuglio (fleita) ir H. Zore (violončelė). Prie jų dar prisijungė R. Mao (smuikas) ir L. Susłowicz (viola). Šia sudėtimi dabar atlikta rapsodija „Lietuvoje“ (1980), sėkmingai grota Baranowo festivalyje Lenkijoje 1986 metais. Jos pagrindas — lengviau ar sunkiau beatpažįstami lietuviški folklorinės tematikos atspindžiai. Buvo įdomu pasekti mūsų liaudinių elementu, perleistu per kompozitoriaus kūrybinės intencijos prizmę, galutinės kristalizacijos raida rapsodijos lapuose.

Toliau kamerinės muzikos programą savo vokalinį įnašu atmiešė ir pajaurino solistė Ona Aleksaitė (sopranas), padainuodama Nebuvo ir nebus (1986) — žodžiai Jono Rūtenio, Beržas (vienas pirmųjų Jeronimo Kačinsko kūrinių) — žodžiai Juozo Tysliavos ir Gimimo giesmė (1986) — žodžiai Stasio Santvaro. Gražiai čia pasirodžiusi solistė palaipsniui auga į imponantišką mūsų dainos meno pajėgą. Jos padažnėję pasirodymai vis labiau profesionalėja, repertuaras auga bei įvairėja, ir net tokioje, kaip ši Kačinsko dai-

nų pynė, stilistiškai sunkokoje programoje bemaž niekur net sporadiškai nebeišlindo tembrinio nelygumo bei techniško neišbaigtumo epizodai.

Po pertraukos Berklee muzikos kolegijos varinių instrumentų ansambliis, diriguojamas paties kompozitoriaus Jeronimo Kačinsko, pirmiausia pagrojo trumpą procesinės muzikos gabalą Confirma hoc. Tai praskambėjo lyg triukšmingai masyvus perėjimas į koncerto centrinę atrakciją — Berklee muzikos kolegijos mišriojo choro pasirodymą.

Nedidelėje Piliečių klubo salės scenoje šiaip taip sutalpintas, net ligi pat salės grindų nutįsdamas, didysis Berklee choras, diriguojamas profesorės Anne Peckham, akompanuojamas K. Wilczewski ir vietomis minėto varinių instrumentų ansamblio programiškai paremiamas bei sustiprinamas, dabar atliko kantatą Deus, qui inter regales (1984). Įspūdis iš chorinio vokalo didelis: choras gieda su masyvia jėga, švariai, dinamiškai ir išlygintai. Gaila tik tai, kad turbūt dėl erdvinio neįsibalansavimo salėje prie dešinės sienos įkurdintas varinių instrumentų ansambliis santykiu su puikiu choru kai kada būdavo akustiškai per stiprus. Beje, ši kantata gana įdomi ir kompoziciniu atžvilgiu: įvedimas modernesnių priemonių nė kiek nepažeidžia jos bažnytinio orumo ir gėmės, tik suteikia jai šviežią, originalesnį atspalvį. Kantata smigo klausytojų širdysna, ir jie atsilygino atlikėjams nuostabiais plojimais.

Na, o galop visą koncertą didžiausiu pasiekimu apvainikavo jau, rodos, virtusios Kačinsko kūrinių koncertuose „arkliukais“ dvi lyrinio žavesio kupinos jo dainos: Suskambėjo (1946) — žodžiai Motiejaus Gustaičio ir Esi, dangau (1947) — žodžiai Bernardo Brazdžionio. Jomis buvo pasiekta

klausytojų entuziazmo kulminacija. Choras, jo dirigentė profesorė Anne Peckham ir iššauktas šio koncerto kaltininkas profesorius Jeronimas Kačinskas pilnos klausytojų salės buvo pagerbti ilgai trukusiomis ovacijomis.

Šis, kaip ir kiti Jeronimo Kačinsko autoriniai koncertai, vis pateikia duomenų analizei tų gairių, pagal kurias vystėsi jo kūrybinis kelias. Po pirmųjų karštos jaunystės bandymų, kuriais jis šturmo anuometinio muzikinio avangardo avanpostus (čekų profesorius A. Habos ketvirtatoninės sistemos mokinių — pirmūnų tarpe), jo kūrybos stilius ilgainiui vis labiau pasuko sintetine kryptimi, totaliai nepasiverdama vienai kuriai srovei, bet pagal programinę kūrinių prigimtį pasirinkdamas bei sintetiškai jungdamas įvairių mokyklų (romantinės, impresionistinės, ekspresionistinės, dvylikatoninės, serialinės, atematinės ir t.t.) išliekančios vertės elementus. Gal pasirinktas sintetinis kelias yra perdėm išmintingas, bet ir jis vienas savaime didžiulį veikalų nesukuria. Talento aštrumą bei produktyvumą gal dar daugiau lemia specifinių gyvenimo aplinkybių įtaka. Reikia reikšmingų dvasių sukrečiančių aplinkybių, kurios apverstų tą pilkąją, dvasios polėkius niveliuojančią kasdienybę, sustiprindamos talento asmenis, įkaitindamos kūrybinės inspiracijos žaizdrą.

Kaip tik šitokių aplinkybių subrandintų įvykių gaivalingas srautas šiuo metu užliejo mūsų brangiąją tėvynę. Tad iš pačių širdies gelmių mums visiems veržiasi linkėjimai mūsų kūrybingajam Maestro, kad laisvėn trykštančiuose atgimstančiuose mūsų tautos entuziazmo verpetuose pasisėmęs kūrybinių impulsų, jis jai sukurtų dar ką nors tikrai monumentalaus, iškeliančio iševijos lietuvių muzikinį įnašą į visuotinių, laike išliekančių meninių vertybių orbitą.

Chicago teatrose

Tragiška jaunuolio drama

Vienas iš pačių stipriausių pastatymų šio sezono Chicago teatro scenoje tai „Tamer of Horses“.

Vaidinimą pastatė Victory Gardens teatras (2257 North Lincoln Avenue). Tai moderniškojo gyvenimo iškarpa iš jaunimo apraiškų. Vaidinamas beraštis jaunuolis, pro spygliuotas vienas prasiveržęs iš arešto namų, užklydęs į mokytojų šeimos butą. Jis pasisako, kad jo motina buvo gailėtingoji sesuo, tėvas gydytojas. Bet jie padarė abortą, pamatė, kad kūdikis dar gyvas, ir atidavė auginti svetimiams. Jis gyvena gyvulišku instinktu, pasisavinęs gatvės vulgarų, nešvarų žodyną. Mokytojų šeima jo pagaili. Su didele kantrybe



Ty (Chuck Smith), buvęs mokytojas, moko jauną nusikaltėlį Hektorą (Dan Moser) skaityti William Mastrosimone dramoje „Tamer of Horses“.

Nuotrauka Jennifer Girard

imasi perauklėti, bet jis, kaip laukinis arklys, veržlus ir nesuvaldomas. Jo vardas Hektoras, Susidomėję Hektoro personažą graiku mitologijoje. Pramoksta kiek skaityti, bet taip ir apleidžia mokytojų namus, palikdamas žiūrovui spėti, ar jis sužmonišks, ar pasiliks gyventi gyvulio instinktu.

Šią dramą žiūrint, buvo galima pamatyti, ką gali padaryti didelio talento aktoriai, labai nuostabiai pasirodė. Tera tik trys aktoriai, bet jie davė itin daug. Tiesiog gyveno scenoje.

Mokytojų vaidinąs Chuck Smith yra dramos dėstytojas Columbia kolegijoje. Mokytojos vaidmenį — E. J. Murray, pasireiškusis televizijos vaidinimuose. Hektoro vaidmenį — Dan Moser, su bakalauro laipsniu iš New Yorko universiteto. Režisierius Jonathan Wilson — teatro ir dramos profesorius Loyola universitete, Cincinnati ir North-western universitetuose gavęs magistro laipsnius iš režisavimo.

Šis pastatymas žiūrovą nusėbina, matant, ką režisierius gali padaryti, statydamas gerą veikalą. Dramos autorius yra William Mastrosimone, laimėjęs premiją, kūręs filmo skriptus. Jis pasisako, kad parenka veikalus, kurie atneša daugiau prasmės žmogaus gyvenimui.

Visi aktoriai nepaprasto talentingumo. Turbūt tai geriausias pastatymas, kokį yra tekę matyti Chicago teatro scenoje.

Juoz. Pr.

damas lydraštis su autoriaus pavarde, adresu ir telefono numeriu. Premijos siekti gali viso pasaulio lietuvių iševijos kūrėjai.

8. Vertinimo komisija bus paskelbta vėliau.

Darbus siųsti adresu: Dalia Kūčėnienė, 6621 South Troy Street, Chicago, IL 60629. Telefonas: (312)434-0706.

Pastaba. Lietuvių Bendruomenės literatūros premija už grožinę kūrybą bus teikiama 1989 metais už 1988 ar 1989 metais spausdintą veikalą arba už bet kada parašytą rankraštį.

JAV LB Kultūros taryba

Atmintina dailininko Alfonso Dargio paroda

SAULĖ JAUTOKAITĖ

Vėl susilaukėme kitos meno parodos iš Europos, šį kartą nebe iš Lietuvos, bet iš Vakarų Vokietijos. Paroda buvo atidaryta 1988 m. lapkričio mėn. 25 d. Chicago Jaunimo centro Čiurlionio galerijoje. Parodos svečias buvo dailininkas Alfonsas Dargis, daugelį

metų gyvenęs ir kūręs Rochesteryje, New Yorke, o dabar gyvenęs mažame Vakarų Vokietijos miestelyje Friedrichshafen. Dailininkas, kuris ateinančių metų pavasarį švęs savo aštuoniadesimtąjį gimtadienį, pats neatvyko į šią sukaktuvinę parodą. Bet jis į parodą atsiuntė vėliausios savo kūrybos 1986, 1987, 1988 metų

darbus. Alfonsas Dargis yra gerai pažįstamas meno parodų lankytojams. Ne kartą jis yra šioje galerijoje suruošęs individualią parodą ir dalyvavęs bendrinėse. Vėliausioje jo parodoje buvo iškabinta apie 60 paveikslų. Šių naujausių kūrybos darbų tematika yra gana paprasta. Apie pusę kūrinių autorius pavadina tiksliai kompozicijomis, o kitiems duoda tokius pavadinimus: šeima, klounas, medaus mėnuo, žemė ir saulė, piknikas.

Beveik visuose Dargio kūriniuose figūruoja žmogus arba kuri nors jo kūno dalis. Dailininkas mėgsta žmogaus kūną „išardyti“. Dažnai paveiksle matome atskirtas kojas, galvą, rankas, liemenį. Pvz., viename kūrinyje matome ant juodo fono tiksliai baltas rankas ir baltą veidą, pučiantį raudoną dūdelę. Arba kitame dailininkas sukomponuoja simetrišką kompoziciją: viršuje horizontaliai guli trys figūros, o apačioje į mus žiūri trys vertikalūs veidai-galvos. Jo žmogus nieko neveikia, jis tiksliai egzistuoja erdvėje. Jis guli įvairiose pozose — išilgai, skersai ir aukštyn kojomis. Dailininko žmogus yra supaprastintas, jo veidas, rankos, kojos yra grubios, figūra apibendrinta, suskaldyta į plokštumas, kuriose dar galime rasti žmogaus kūno dalis.

Dargio linija yra tiesi, staigiai laužta, lenkta, stipri, stora. Formos yra geometrinės — trikampiai, kvadratai, apskritimai. Daugelyje kūrinių dominuoja grynojo spektro spalvos — raudona, mėlyna, žalia. Tarp savęs jos yra sujungtos juoda linija. Manipuliuodamas spalvomis, autorius išgauna erdvės iliuziją. Nors daili-

ninko linijų ir plokštumų konstruktyvinė kompozicija yra artima kubizmui ir kartais net primena liaudies meno primityvizmą, tačiau jis yra originalus, ekspresyvus, parodantis daug vidinės išraiškos, savo vidinio pasaulio. Jo kūrinių patraukia

žiūrovą savo dideliu iškalbingumu. Dailininkas savo vaizduote kalba į mūsų vaizduotę. Formų ir spalvų deriniu jis išgauna kūrinių, pasižymintį švarumu ir kilnumo išpūdžiu. Jeigu Dargis ir užmena Picasso kūrybą, jis tačiau skiriasi nuo ispano dailininko savo elegantiškumu ir patrauklumu. Dargio parodos kūrinius reikia gerai

ištudijuoti ir pajusti bei pasidžiaugti jo meistriška juose įvykdyta technika. Dinamiškos kompozicijos, supaprastintos figūros yra išraiškos, ekspresyvios ir tipiškai dargiškos.

Tad 1988 metų Čiurlionio galerijos sezono užbaigėme su dar viena išpūdinga ir atmintina meno darbų paroda. Meno parodų lankytojai esame dėkingi dailininkui Alfonsui Dargiui už nepailstamą kūrybinį darbą ir linkime jam dar kūrybingų ir sveikų metų.

LB premija už mokslo veikalą

JAV LB Kultūros taryba 1988 metų Lietuvių Bendruomenės Literatūros premiją skirs už 1986, 1987 ar 1988 metais išleistą lietuvištinės tematikos humanitarinio turinio mokslo veikalą arba eseistinių straipsnių rinkinį.

1. Premijos siekti gali ir nespausdinti veikalai, rankraščiai, nesvarbu, kada parašyti.

2. Premijai bus priimami ne tik lietuvių, bet ir anglų kalba parašyti veikalai.

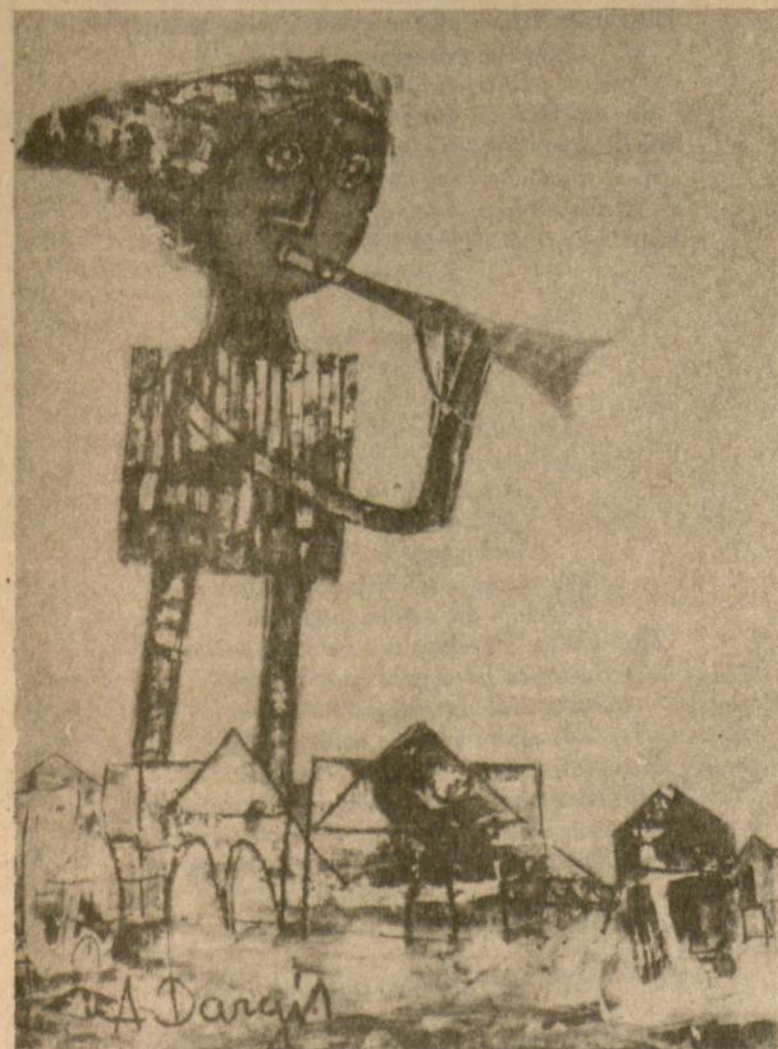
3. Paskutinė data veikalams įteikti — 1988 m. gruodžio 31 diena.

4. Pageidautina, kad rankraščiai būtų parašyti mašinėle. Tačiau bus priimami ir lengvai išskaitomi ranka rašyti veikalai.

5. Kiekvieno rankraščio pakanka atsiųsti po vieną nuorašą, bet kiekvieno spausdinto veikalą siunčiama po penkis knygas. Jas, jei norės, pasilikis vertinimo komisijos nariai. Visi rankraščiai bus gražinami jų autoriams.

6. Apie gautas siuntas bus pranešta siuntėjams. Už pašte užklivusias ar dingusias siuntas Kultūros taryba neatsako. Jų ieškojimu rūpinasi patys siuntėjai.

7. Prie kiekvieno veikalą prideda



Alfonsas Dargis

„Rytas“, 1988

Iš dailininko Alfonso Dargio 80 metų amžiaus sukaktuvinės parodos, vykusios nuo lapkričio 25 iki gruodžio 11 dienos Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje.



Alfonsas Dargis

„Atostogos“, 1988

(Paveikslas klišė yra įdėta teisinga orientacija.)